

2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, № 25-26, ст.131

Наталя Петренко

*студентка магістратури юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету*

Інна Зайцева-Калаур

*доцент кафедри кримінального права і процесу,
економічної безпеки та правоохоронної діяльності
юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету*

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЖУРНАЛІСТА ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

У розділі V ст. 171 КК України 2001 р. законодавець передбачив новий склад злочину «Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів» відповідальність за який КК України 1960 р. безпосередньо не передбачалася. З метою посилення гарантій законної професійної діяльності журналістів 14 травня 2015 р. внесені доповнення до КК України (зокрема, ст. 345-1 «Погроза або насильство щодо журналіста», 347-1 «Умисне знищення або пошкодження майна журналіста», 348-1 «Посягання на життя журналіста», 349-1 «Захоплення журналіста як заручника») [1].

Законодавець вдало сконструював ст. 345-1 КК України, включивши до неї відповідну примітку, у якій визначив поняття професійної діяльності журналіста. Так, під професійною діяльністю журналіста слід розуміти систематичну діяльність особи, пов'язану із збиранням, одержанням, створенням, поширенням, зберіганням або іншим використанням інформації з метою її поширення на невизначене коло осіб через друковані засоби масової інформації, телерадіоорганізації, інформаційні агентства, мережу Інтернет [1].

Таким чином, закон посилює кримінальну відповідальність власне за злочини, вчинені саме у зв'язку із здійсненням тим чи іншим журналістом законної професійної діяльності.

Для кваліфікації злочинів, вчинених стосовно журналістів за КК України обов'язковим є установлення, що злочинні дії здійснювалися

саме щодо журналіста. У зв'язку з цим доцільно дослідити легальні підходи до з'ясування соціально-професійної природи журналіста.

Зокрема, ст. 25 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» визначає, що журналістом редакції друкованого засобу масової інформації є творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для друкованого засобу масової інформації та діє на підставі трудових чи інших договірних відносин з його редакцією або займається такою діяльністю за її уповноваженням, що підтверджується редакційним посвідченням чи іншим документом, виданим йому редакцією цього друкованого засобу масової інформації. Професійна належність журналіста може підтверджуватися документом, виданим професійним об'єднанням журналістів [2].

Закон України «Про інформаційні агентства» у ст. 21 визначає, що журналіст інформаційного агентства – це творчий працівник, який збирає, одержує, створює та готує інформацію для інформаційного агентства і діє від його імені на підставі трудових чи інших договірних відносин з ним або за його уповноваженням. Належність журналіста до інформаційного агентства підтверджується службовим посвідченням цього агентства чи іншим документом, виданим йому цим агентством [3].

Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» у ст. 1 вказує, що журналіст – творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для засобів масової інформації, виконує редакційно- посадові службові обов'язки в засобі масової інформації (в штаті або позаштатних засадах) відповідно до професійних назв посад журналіста, які зазначаються в державному класифікаторі професій України [4].

Дослідивши положення національного законодавства, можна дійти висновку, що журналіст набуває такого статусу з укладенням відповідного договору й отримання відповідного посвідчення журналіста. Для кримінально-правової охорони професійної діяльності журналістів визначальним є наявність трудового (цивільно-правового) договору. Так, виходячи з тлумачення ч. 2 ст. 34 Конституції України [5], будь-яка особа має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб, не маючи ніякого відношення до ЗМІ, тобто, на свій вибір здійснювати дії, що становлять професійну діяльність журналіста, яку слід трактувати як журналістська діяльність. У

зв'язку з цим, слушним є висновок К.М. Буряк, що якщо особа, не маючи юридично оформленого зв'язку із засобом масової інформації, інформаційним агентством або іншим суб'єктом інформаційної діяльності, що діє з метою надання інформаційних послуг, за власною ініціативою займалася журналістською діяльністю, і щодо неї мало місце вчинення перешкоджання (тобто дій, що охоплюються об'єктивною стороною злочину, передбаченого ст. 171 КК України) або іншого злочину у зв'язку з цією діяльністю, то притягнення винного до кримінальної відповідальності за цими статтями (тобто в яких одним із безпосередніх об'єктів виступає законна професійна діяльність журналістів) є порушенням правил кримінально-правової кваліфікації, оскільки жодної мови про виконання цією особою професійної діяльності журналіста бути не може [6, с. 45-46].

Отже, для кваліфікації за вище зазначеними статтями КК України, необхідно, щоб діяльність журналістів була юридично оформленою (законною), в іншому випадку зазначена кваліфікація за даними складами виключається.

Перелік використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон України від 16 листоп. 1992 р. № 2782-XII // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 1. Ст. 1.
3. Про інформаційні агентства : Закон України від 28 лют. 1995 р. № 74/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1995. № 13. Ст. 83.
4. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів : Закон України від 23 верес. 1997 р. № 540/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 50. Ст. 302.
5. Конституція України : Закон від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Буряк К.М. Злочини проти професійної діяльності журналістів в Україні: кримінально-правове та кримінологічне дослідження: дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.08. Дніпро. 2018. 245 с.